

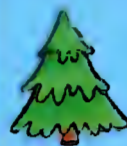
О. Н. Хорошковська, Г. І. Охота

УКРАЇНСЬКА МОВА

2

частина друга

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
(Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України,
протокол № 4/2–19 від 11.04.2006)*

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Художники:

*Т. Т. Єлістратенко, І. Г. Зубковська-Скаканді, О. В. Колісник,
І. О. Ком'яхова, О. Є. Коркіщенко, Л. Л. Резнікова, Т. П. Юрченко та інші.*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— послухай

— прочитай і запам'ятай

— запиши

— розкажи

— відгадай або дай відповідь

Хорошковська, О. Н.

Х82 Українська мова : підруч. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл.
з навчанням рос. мовою / О. Н. Хорошковська, Г. І. Охота. —
Ч. II. — 2-ге вид., доопрац. — К. : Освіта, 2010. — 112 с.

ISBN 978-966-04-0801-2.

ББК 81.2УКР-9

ISBN 978-966-04-0801-2

© О. Н. Хорошковська, Г. І. Охота, 2002;
2010 (доопрацьоване)
© Видавництво «Освіта», 2002; 2010 (до-
опрацьоване)
© Видавництво «Освіта», художнє оформ-
лення, 2002; 2010 (зі змінами)

ПОРИ РОКУ Й МІСЯЦІ

Зима: *грудень, січень, лютий.*

Весна: *березень, квітень, травень.*

Літо: *червень, липень, серпень.*

Осінь: *вересень, жовтень, листопад.*

копійця — копна
гаптува́ти — вишива́ть
поча́ток — начало

Федір Петров

ВІД ЗИМИ ДО ЗИМИ

Січень січе,
Лютий лютує,
Бéрезень плаче,
Кві́тень квітує.

Лі́пень медо́вий
Бджі́лок чарує.
Сéрпень чудовий
Булки дарує.

Тра́вень під ноги
Стéле трави́цю,
Че́рвень складає
Сіно в ко́пці.

Бе́ресень тру́сить
Груші в садочку,
Жо́втень гаптує
Клену сорóчку.

Йде листопа́д,
Застеля́ килими́.
Гру́день надходить —
Поча́ток зими.

1. Назви́ місяці. Розкажи про їхню «роботу».
2. Подумай, чому місяці мають такі на́зви.
3. Розглянь малюнки на с. 3 і назви́ пори року й братів-місяців.

Костянтин Ушинський

ЧОТИРИ БАЖАННЯ

Дмитрик накатався на санчатах з крижаної гори й на ковзанах по замерзлій річці, прибiг додому рум'яний, веселий і каже батькові:

— Ото весело зимою! Я хотів би, щоб увесь час була зима!

— Запиши своє бажання в мою кишенькову книжечку,— сказав батько.

Дмитрик записав.

Настала весна. Дмитрик досхочу набігався, ганяючись за барвистими метеликами, нарвав квітів, прибіг до батька й каже:

— Яка краса ця весна! Я хотів би, щоб увесь час була весна!

Батько знов вийняв книжечку й звелів Дмитрикові записати своє бажання.

Настало літо. Дмитрик з батьком подалися на сінокіс. Цілий день веселився хлопчик: ловив рибу, збирав ягоди, перекидався в запашному сіні, а ввечері сказав батькові:

— От сьогодні я вже повеселився досхочу! Я хотів би, щоби літу й кінця не було!

І це бажання Дмитрика було записане в ту саму книжечку.

Прийшла осінь. У саду збирали врожай — рум'яні яблука і жовті груші. Дмитрик знову сказав батькові:

— Осінь краща за всі пори року!

Тоді батько вийняв свою записну книжку й показав хлопчикові, що він те ж саме говорив і про весну, і про зиму, і про літо.

1. Яка пора року найбільше приваблює тебе? Чому?
2. Спробуй розповісти про ознаки кожної пори року так, щоб вийшло невеличке оповідання.

За Михайлом Малишевським

ДЕНЬ І НІЧ

(Казка)

Одного разу зустрілися День і Ніч. А День і каже:

— Ось тебе звать Ніч та й Ніч. А мені сьогодні звали Середá, а вчора — Вівторок, а позавчора — Понеділок. Завтра будуть звати Четвѐр, а післязавтра — П'ятниця, потім Субота, Неділя.

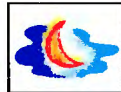
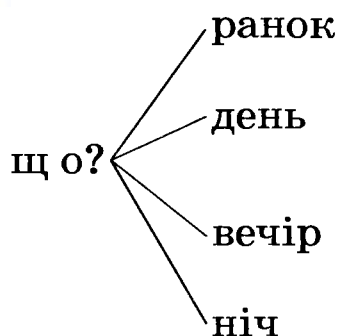
Усміхнулася Ніч і відповіла:

— Не хвалісь, друже. Хіба не знаєш, що без мене і тебе б не було?

Замислився День і більше нічого не сказав.

Розіграйте в особах розмову Дня і Ночі.

Прочитай. Дай відповіді на запитання.

Що ти робиш

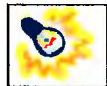
?

А ти

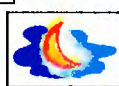
?

робиш

?

А ти

?

- ?** 1. Прочитай і запам'ятай назви днів тижня.
 2. Як називається перший день тижня? А другий, третій, четвертий, п'ятий дні?
 3. Як називаються вихідні дні? Назви дні тижня, вживаючи слова: *сьогодні, вчора, завтра*.
 4. Склади питальні речення.

(Х т о?) йде	до	тебе	
	від	нього	
(Х т о?) йшов	зі	мною	(к у д и?)
		тобою	
	з		

Загадка

Нас сім братів.
 Всі ми літами рівні,
 А іменами різні.

Спиши загадку й допиши відгадку.

годи́на — час
хви́лина — минута
запі́знитися — опоздать
затри́матися — задержаться

Говори так: — Котра́ година?
— Дев'ята (о пів на дев'яту).
— О котрій годині?
— О сьомій (о пів на сьому).

Прочитай і добери заголовок. Перекажи текст.

Була неділя, але Галинка дуже поспішала. Вона затрималась у бібліотеці і тепер боялася, що запізниться на концерт.

— Скажіть, будь ласка, котра година? — запитала дівчинка в перехожого.

— Дванадцята година десять хвилин, — відповів той.

Галинка зраділа.

До початку концерту ще цілих двадцять хвилин.

Котру́ годину показує кожний годинник на малюнку?

- Розглянь малюнок і розкажи:
1. О котрій годині дівчинка Оленка вийшла гуляти?
 2. Що вона робитиме?
 3. А як ти відпочиваєш після уроків?

Смішинка-веселинка

- Скільки хвилин ти варила яйця? — спитала мама доньку.
- Дев'ять хви́лін.
- Я ж тобі сказала, що треба три хви́лини.
- Але ж я варила три яйця!

- Спиши загадки і відгадай.

Загадки

В один і той же час стоїть,
іде і каже правду.

* * *

Я іду, іду, іду,
Лік я часові веду.

Іду, не спотикаюся,
Доки не зламаюся.

Прочитай оповідання.

Віталій Бережний

ДЯДЕЧКО ЦОК

Приніс тато додому отакенну коробку, а Наталочка питає:

— Що це?

Тато загадково усміхнувся й каже:

— Тут дядечко Цок живе.

Розкрив він коробку, а там і справді — розмальована хатка. На передній стінці в неї кружок із цифрами та дві стрілочки, одна — більша, друга — менша.

Наталочка припала до хатки вухом, прислухалась, але нічогоїсінько не почула.

— Мабуть, дядечко Цок спить, — прошепотіла вона.

— А от ми з́араз дізна́ємось, — підморгнув тато. — Дядечко Цок — невто́мний трудівник, він ніко́ли не дріма́є!

Прилаштува́в тато хатку на стіні, підтягнув ги́рі на ланцюжку́, го́йдну́в ма́ятник — і в хатці весело зацокало.

— Ой, як гарно! — спл́еснула доло́ньками Наталочка. — А чи відчиняється оте віконце?

— Звичайно. Сюди дядечко Цок випускає погуляти свою Зо́зуленьку, і вона кує діткам на щастя, на довгі літа́.

Тепер щоранку тільки-но Наталочка зачує зозульчине «ку-ку!», вмить схоплюється з ліжка.

— Дякую, дядечку Цок, що розбудив мене! — гукає вона.

- ?** 1. Хто такий дядечко Цок? Розкажи, яким він був.
2. Знайди в тексті і прочитай речення, якими можна підписати ці малюнки.

3. Прочитай, додаючи потрібне слово.

— Котра ... ? — запитала Наталочка.

— Сьома, — ... тато.

✍ Прочитай текст і спиши.

Ти знаєш слова: *вдень, уночі, вранці, увечері, вчора, сьогодні, завтра, післязавтра*. Вони вказують на зміну часу.

хма́ра — туча
по́дих — дыхание
лі́нути — лететь

Микола Вороний

ПІСЕНЬКА СНІЖИНОК

Біле́сенькі сніжиночки,
Вроді́лись ми з води;
Леге́нькі, як пушиночки,
Спусти́лися сюди́...

Ми хма́рою носилися
Від по́диху зими,
І весело крутилися
Метелицею ми.

Тепер ми хочем спатоньки,
Як діточки малі,
І лі́немо до матінки —
До любої землі...

1. Подумай, як треба читати цей вірш: весело чи сумно.
2. Що розповідають про себе сніжинки?
3. Розкажи, яку картину природи ти уявляєш.

Загадка

Ніжна зірка сніжно-біла
На рукав згори злетіла,
Поки ніс її сюди —
Стала краплею води.

За Василем Сухомлинським

СНІЖИНКА

З неба летіла на землю сніжинка. Вона була легка і ніжна, мов пушинка. І красива, мов зірка.

На землі стояв хлопчик і дивівся, як падає сніжинка. Він простяг долоню...

Продовж розповідь за малюнками. Використовуй подані слова і речення: *на неї; добрий день, сніжинчко; яка ти гарна; постояла трішки; вигукнула: «Ой, як гаряче!»; схилила голівоньку; потекли сльози; пробач, люба сніжиночко; прошепотів; лишилася крапелька води.*

Назви і запиши букви й слова.

І і Є є Ії
Іванко, Ірина, лінія, Євгенко, Емма
синє, літнє, їхати, поїзд, син, можі

Прочитай оповідання.

ДОБРА СПРАВА

Рано-вранці хтось постукав у шибку.

— Горобець! — зрадів Миколка. — Чого це він?

— Замерз, напевно. І їсти йому нічого, бач, які кучугури намело, — озвався татко. Миколка попросив у мами пшона, відчинив квартиру й висипав його на підвіконня.

Горобчик жваво клював, а коли наївся, весело зацвірінкав.

Другого дня Миколка з татком повісили за вікном годівничку, насипали насіння.

Знайомий Миколці горобчик тут як тут. А за ним інші горобці, а потім і синички прилетіли.

Миколка дивився на них і радів — яку ж бо вони з татком добру справу зробили!

1. Про яку добру справу розповідається?
2. Передай розмову сина з батьком.

Погано тому, хто добра не робить нікому.

Не одяг красить людину, а добрі діла.

Загадка

Бідвий хлопчина
В сірій сорочині
По дворах стрибає,
Крихти підбирає.

Розглянь малюнки. Добери заголовок і склади розповідь. Вживай такі слова: повісили, насипали, прилетіли; птахи — синички, горобці, снігурі; весело клювали; зима не страшна́.

снегирь — снігур

синица — синиця

Прочитай вірш. Спиши.

Не ховайся, букво "є",

зовися, де ти є.

— Я, — сказала буква "є", —

у словах: моє, твоє,

у есидни, у єнота,

а неца — у бегемота.

звільнити — освободить
у пригоді ста́ти — пригодиться
за́мість — вместо

Прочитай казку і скажи, де її початок, де середина, а де — кінець.

За Костянтином Ушинським

ВЕДМІДЬ І МИШКА

Посміявся ведмідь з такої помічниці і відпустів її.

Тут прибігла мишка, перегризла петлі й звільнила ведмедя.

Спіймав якимось ведмідь маленьку мишку. Почала вона його просити:

— Відпусти мене́. Я тобі у пригоді стану.

Ось одного разу заплутався ведмідь у сітях. Рвався, рвався — ніяк не вирветься.

лисиця — лисеня
ведмідь — ведмежа
вовк — вовченя

білка — ?
заєць — ?
їжак — ?

Скажи так само про вовків, лисиць.

У наших лісах водяться їжаки, зайці.

Прочитай вірш. Спиши.

Іде, іде мій трамвайчик,
у вагоні — ми і зайчик,
бегемотик, слоник, кротик,
вовчик, песик і енотик.

Не дивуйтесь, — каже зайчик, —
в зоопарк іде трамвайчик.

Прочитайте казку в особах.

РУКАВИЧКА

(Українська народна казка)

Ішов дід лісом, а за ним біг собачка, та й загубів дід рукавичку.

От біжить мишка, влізла в ту рукавичку та й каже:

— Тут я буду жити.

Коли це жабка стрибає та й питає:

— А хто, хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка. А ти хто?

— Жабка-скрекотушка. Пусти й мене!

— Іди.

От уже їх двоє. Коли біжить зайчик, прибіг до рукавички та й питає:

— А хто, хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка. А ти хто?

— А я зайчик-побігайчик. Пустіть і мене!

— Іди.

От уже їх троє. Коли це біжить лисичка. Побачила рукавичку та й питає:

— А хто, хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик. А ти хто?

— А я лисичка-сестричка. Пустіть і мене!

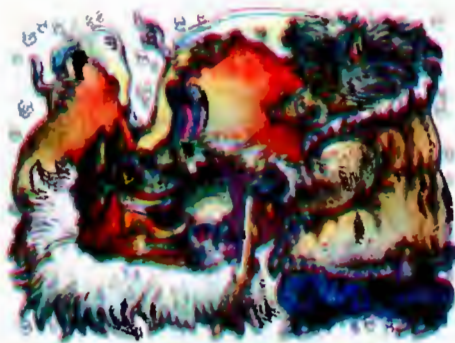
От уже їх четверо. Коли це біжить...

Продовж казку за малюнками.

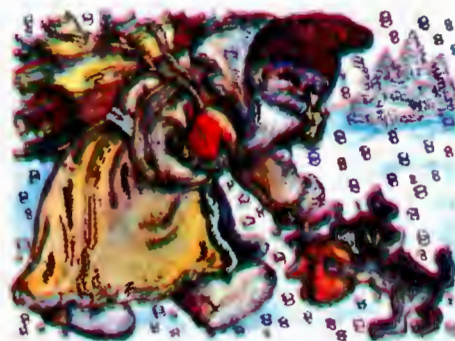
Вовчик-братик

Кабан-іклан

Ведмідь-набрідь

... та й пішов додому.

Загадки

Невеличкі дві хатини,
В них м'які і теплі стіни.
По п'ять братиків малих
Проживає в стінах тих.

Часом лізу я у шкоду,
Їм капусту на городах,
Моркву, ріпу, буряки.
Відгадайте, хто такий.

ЯК ТВАРИНИ СТАЛИ СВІЙСЬКИМИ

(Казка)

Одного разу тварини прийшли до людини й попросили:

— Дай нам роботу!

— А що ви вмієте робити? — спитала людина.

Кінь відповів:

— Я вмію працювати в полі.

Корова сказала:

— Я даю молоко.

Вівця відповіла:

— Я даю вовну.

Собака сказав:

— Я вмію охороняти дім.

Курка засокотала:

— Ко-ко-ко! Я несу яєчка.

— Добре, я дам вам роботу, — сказала людина.

— А хто нас вранці будити буде? — спитали тварини. Тут півень озвався:

— Я рано-вранці буду будити всіх.

Розкажи, у кого хто.

Які тварини живуть на фермі?

Чи знаєш ти, що роблять: доярка, конюх, пастух, ветеринар? Відповідаючи, використовуй слова: *доглядає, доїть, лікує, пасе.*

Загадка

Хвіст гачком,
Ніс п'ятачком.

1. Розкажи і запиши, хто який.

лоша	вперте, вередливе
ягня	смирне, боязке
козеня	швидке, розумне

2. Прочитай і спиши вірш Ліни Біленької.

Вже зима, а сад цвіте,
Всі дерева в білій піні.
Інна каже: — Це не те,
То не цвіт — то іній, іній.

Прочитай казку.

І Я, ЯК БАТЬКО

(Болгарська народна казка)

Зустрі́в я́кось вовк ко́ня та й ка́же:

— Захоті́лося мені ко́ніни. З'ї́м тебе́.

— Ну що ж, вовчи́ку, — одка́зує кі́нь, — ї́ж. І ба́тько тві́й любив пої́сти кі́нського м'я́са.

— Мій ба́тько? Ти його́ пам'я́таєш?

— Пам'я́таю! Як його́ не пам'я́тати! Такий порядни́й був... Ні́коли не ї́в ко́ней з підко́вами. За́вжди зні́мав, перш ніж з'ї́сти.

— І я, як ба́тько, — сказа́в вовк, — да́й зні́му з тебе́ підко́ви. З я́кої но́ги почати́?

— Тві́й ба́тько почи́нав із задньо́ї...

— І я почну́ із задньо́ї... Да́вай но́гу!

Підня́в кі́нь но́гу. Нагну́вся вовк, щоб зня́ти підко́ву, а кі́нь його́ як ба́цне ко́ваним ко́питом! А́ж сві́чки засві́ті́лися в оча́х у вовка. Ле́дь живи́й до лі́су добрався.

1. Хто з герої́в ка́зки був розу́мним, смі́ливим?
2. Підготу́йся прочита́ти ка́зку в особа́х.
3. Розка́жи, я́кий ма́люнок ти нама́люва́в би до ка́зки. Я́ким би ти зобра́зив ко́ня? А вовка́?

Жарті́влива розмо́ва

— А ти пас ко́зи?

— Бра́в.

— Пас.

— А як ко́за ме́кала?

— А бу́ли моро́зи?

— Ме-е, ме-е,

— Бу́ли.

не бе́ри ме́не́,

— А бра́в вовк ко́зи?

ві́зьми па́стуха...

Розглянь малюнки й розкажи, які з цих тварин свійські, а які — дикі.

Одного разу Іванко розповідав своїм друзям:

— Я бачив кролів, зайців, слонів, тигрів, вовків, оленів.

Подумай і скажи, кого з тварин Іванко міг бачити вдома, кого — в лісі чи в полі, а кого — тільки в зоопарку.

1. Запиши за малюнками, які тварини свійські, а які — дикі.

З р а з о к: Свійські тварини:
Дикі тварини:

2. Спиши розповідь Іванка.

прокида́тися — просыпа́ться
 поклі́кати — позва́ть
 пта́ство — пти́цы
 по́під — под
 по́між — между

1. Продовж речення, додаючи в кінці потрібні слова.

- Куку́ріку-у-у! — заспіва́в ...
- Ко-ко-ко-ко-ко,— засокота́ли ...
- Га-га-га,— пода́в голос ...
- Ках-ках-ках,— за́ка́хкали ...

2. Із поданих нижче речень вибери початок і кінець розповіді. Прочитай увесь текст.
3. Добери до тексту заголовки.

Прокинулася свійська птиця.
 Настав ранок.

Почула Марійка. Насипала в сито зерна.
 Покликала птаство на сніданок.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Тарас Шевченко

* * *

Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпóчуться качáточка
Поміж осоко́ю.

А кáчечка впливає
З кáчуром за ними,
Лóвить ря́ску, розмовля́є
З ді́тками своїми.

1. Спиши другий стовпчик вірша.
2. Прочитай, відгадай і спиши загадки.

Загадки

Плавала, купалася,
сухенькою зосталася.

* * *

Жовтенькі клубочки
ходять біля мами-квочки.

Прочитайте казку в особах.

КРИВЕНЬКА КАЧЕЧКА

(Українська народна казка)

Були собі дід та баба, та не було у них дітей.
От вони собі сумують, а далі дід і каже бабі:

— Ходімо в ліс по грибки!

От пішли, бере баба грибки, коли дивиться — у кущику гніздечко, а в ньому качечка.

От баба дідові:

— Дивись, діду, яка гарна качечка!

А дід каже:

— Візьмемо її додому, нехай у нас живе...

Другого дня знов пішли дід і баба по грибки.

Вертаються, а у них так прибрано, хліба напечено, борщик зварений.

От вони до сусідів:

— Хто це? Хто це?

Ніхто нічого не знає.

От знов пішли дід і баба по грибки.

Приходять додому — аж у них і варенички зварені, і починочок стоїть на віконці. Вони знову до сусідів:

— Чи не бачили кого?

Кажуть:

— Бачили якусь дівчину, від криниці воду несла. Така гарна, тільки трошки кривенька...

— Знаєш що, діду,— каже баба. — Зробимо так: скажемо, що йдемо по гриби, а самі заховаємося та й будемо виглядати, хто до нас понесе воду.

Стоять вони за коморою, аж із їхньої хати виходить дівчина з коромислом...

Пішла вона до криниці, а дід і баба тоді в хату; дивляться, аж у гніздечку нема качечки, тільки повно пір'ячка. Вони взяли гніздечко та й укинули в піч, воно там і згоріло...

Увійшла в хату дівчина, побачила діда й бабу, та до гніздечка — аж його нема. Вона тоді як заплаче:

— Я довіку жила б у вас, якби ви не спалили мого гніздечка та не підглядали за мною. А тепер,— каже,— не хочу!.. Зробіть мені, діду, кужілочку й веретенце...

От дід тоді зробив кужілочку й веретенце; вона взяла їх, сіла надворі й пряде...

Коли ж летить табунчик каченят. Побачили її, скинули по пір'ячку. Дівчина увертілася в пір'ячко, стала качечкою і полетіла з табунчиком.

1. Поділіть казку на частини. Доберіть заголовки.
2. Перекажіть першу частину казки.

на лбу — на лобі

на носу — на носі

ДІТИ МАЛЮЮТЬ БУРАТИНО

Іванко гарно малює. Він навчає Сергійка малювати Буратіно.

— Спочатку я малюю голову Буратіно. На голові у нього шапочка. З-під шапочки видно волóсся. На лобі — чубчик. Дві крапки — очі, а це — вії. А ось ніс. Ще треба намалювати рот і вуха, зробити рум'яні щоки. Ось обличчя й готове.

А тепер намалюємо шию, тулуб, руки, ноги. У Буратіно зелені штани й коричнева курточка. Розфарбуємо їх.

— Який гарний Буратіно! — захоплено говорить Сергійко.— Дай мені олівці. Тепер я сам буду малювати.

Розкажи, як Іванко малював Буратіно.

Прочитай і відгадай загадки.

Загадки

Були собі два брати,
І обидва Кіндрати.
Через доріжку живуть,
А один одного не бачать.

* * *

Завжди в роті, а не проковтнеш.

Прочитай, додаючи за малюнком потрібні слова.
Добери заголовок.

Дідусь, бабуся і Миколка пішли в цирк. А Оксанка хворіла й тому залишилась удома. Миколка обіцяв їй розповісти про все, що побачить.

Ось що розповів Миколка:

— Я бачив клоуна. У нього очі ... , брови ... , ніс ... , щоки На долонях ... , на лобі

Ліна Біленька

Каже Єві Єлисей:
— Їду я на Єнісей.
Єнісей — чудова річка,
Це не Єя невеличка.
Я вже був на річці Єї,
Буду ще й на Єнісеї.

Шарль Перро

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА

(Казка)

Давно колись жила в одному селі маленька дівчинка, така гарненька, що кращої за неї й на світі не було. Мама любила її до нестями, а бабуся ще більше.

На день народження подарувала їй бабуся червону шапочку. Відтоді дівчинка всюди ходила в своїй новій нарядній шапочці. Сусіди так про неї й говорили:

— Ось Червона Шапочка іде!

Якось мама спекла пиріг і сказала:

— Піди, Червона Шапочко, до бабусі, віднесі їй цей пиріг та горщик масла і дізнайся, чи здорова вона.

Зібралася Червона Шапочка і пішла до бабусі в сусіднє село.

Іде вона лісом, а назустріч їй — сірий Вовк.

Йому страшенно захотілося з'їсти Червону Шапочку, та він не посмів — десь поблизу працювали лісоруби. Облизався Вовк і питає дівчинку:

— Куди ти йдеш, Червона Шапочко?

Дівчинка привіталася з Вовком і каже:

— Іду до бабусі й несу їй ось цей пиріг і горщик масла.

— А чи даліко живе твоя бабуся? — запитує Вовк.

— Дуже далеко,— відповідає Червона Шапочка.— Он у тому селі, за млином, у першому будиночку скраю.

— Добре,— каже Вовк,— я теж хочу провідати твою бабусю. Я піду по цій дорозі, а ти йди по тій. Побачимо, хто з нас швидше прийде...

Озвуч малюнки.

1. Прочитай казку мовчки. Перекажи її.

2. Прочитай. Доповни слова правого стовпчика, щоб утворилися речення за змістом казки про Червону Шапочку. Запиши.

(Х т о?)

йшла лісовою дорóгою.

розмовляв з Червоною Шапочкою.

жила разом з маленькою донькою.

комірець — воротничок
 залюбки — с удовольствием
 моторний — быстрый

У ШВЕЙНОМУ ЦЕХУ

— Цок, цок, цок,— вистукують швейні машинки.

— Швідше, швідше,— шелестять шовкові сукні.

Рукав, ще рукав. А тепер — комірець. Сукня готова. За нею — друга, третя.

Швидко працюють робітніці.

Сукні, кофтинки, спіднички, фартушки — це одяг для дівчаток. А для хлопчиків — сорочки, штани, костюми.

Гарний одяг шують на фабриці. Його залюбки купують батьки для своїх дітей.

— Носіть на здоров'я! Щасливими будьте! — бажають продавці.

— Дякуємо,— усміхаються батьки й діти.

Який одяг шують у швейному цеху для дівчаток, а який — для хлопчиків?

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Варвара Гринько

* * *

Дуже гарно шиє бабуся!
Я від неї шити навчуся.
Помережу ляльці кофтинку
І собі пошию хустинку.
Вийде гарний одяг до свята,
Не впізнають мама і тато.

? Петро Ребро

Загадка

Ну й моторна швачка ця!
І чудна́ до того ж:
Носик — з одного кінця,
Вушко — із другого.

✍ Прочитай і спиши останні п'ять речень тексту
«У швейному цеху».

шьёт — шиє

иголка — голка

Прочитайте текст в особах.

За Октавом Панку-Яшем

ДІВЧИНКА У ГОЛУБОМУ ФАРТУШКУ

Плитку шоколаду з горіхами я подарував дівчинці в голубому фартушку. Дівчинка подякувала, взяла шоколад і вийшла надвір. Вона хотіла його з'їсти, але, спускаючись по сходах, зустріла хлопчика в синій сорочці.

— Як поживаєш, хлопчику? — запитала дівчинка в голубому фартушку.

— Добре. Я полив троянди, півонії, гвоздіки. Бачиш, навіть сандалії трохи забризкав.

— Якщо так, одержуй шматочок шоколаду!

Потім вона зустрілася з дівчинкою в рожевому платтячку.

— Де ти була, дівчинко в рожевому платтячку?

— У булочній. Купила хліб для всіх сусідів. Для сусідів справа — круглий, для сусідів зліва — плетінку.

— Якщо так, одержуй шматочок шоколаду!

Потім біля каштана дівчинка в голубому фартушку зустрілася з хлопчиком у білій сорочці.

— Що скажеш, хлопчику?

— Я був у зубного лікаря, і він вирвав мені зуба. Ти думаєш, я плакав? Ні! Я тільки раз крикнув «ай!».

— Якщо так, одержуй шматочок шоколаду!

Так від плитки шоколаду залишився лише маленький шматочок. Дівчинка хотіла його з'їсти, але побачила хлопчика в картатій сорочці.

— Що новóго, хлопчику?

— Новóго? Нічóго. Ти, випадково, не бачила рудого кота з прив'язаним до хвоста огірком? Це я його прив'язав!

— Якщо так, то цей шматóчок шоколаду я з'їм сама.

1. Якою була дівчинка в голубому фартушку?

2. Ко́го вона пригостила шоколадом?

3. Із ким дівчинка не поділилася? Чому?

Прочитай і спиши вірш.

Дмитро Мегелик

Під вербою в холодочку

Шила дівчинка сорочку.

— Глянь, матусю, це тобі.—

Квіти жовті, голубі

На кишені, комірці

Сяють, наче промінці.

Прочитай і запиши, який одяг носять дівчатка, а який — хлопчики.

Хустинка, спідничка, сорочка, штани, костюм, сарафан, шкарпетки.

Прочитай казку.

За Казимірою Полянковою

ОЛИНІ ПРИГОДИ

(Казка)

День був ясний, сонячний — не всідиш вдома. Оля взяла скакалку й побігла в сад. Ось стрибає вона біля клумби й пісню співає.

— Дівчинко, на твоєму черевічку шнурки розв'язалися, — звернулася до неї Червона Троянда.

— Ну й нехай, — відповіла Оля.

— Дівчинко, шнурки зовсім розв'язалися. Ти зараз загубиш черевичок.

— Не загублю. Він ще міцно тримається.

Але не встигла Оля так сказати, як черевичок злетів з ноги, і дівчинка впала. Тут підбігло щеня, схопило черевичок і втекло.

Оля озирнулася:

— Де мій черевичок?

— Он там, у траві. З ним грається щенятко,— цвірінькнув з дерева горобець.

— Віддай мій черевічок! — крикнула щеняті дівчинка.

— Хіба він твій? — здивувалося те.— Він валявся на дорозі. Але добре, віддам, тільки ти спочатку дожені мене.

Оля кинулась за собачам, але зачепилася платтям за колючий кущ. Поки дівчинка рятувала плаття, щенятко далеко відбігло, кинуло черевичок і почало гратися з котом. Аж де не візьмись — сорока, схопила черевичок і полетіла...

Продовж казку за малюнками. Вживай такі слова: *закричала, злякалася, впустила, упіймав, віддав.*

Спиши перших три речення тексту «Олині пригоди».

Загадка

Двоє поросят, а чотири хвостики.

Марія Чепурна

ЗОЛОТА ХВИЛИНА

У великій книзі на столі
Прочитала по складах Марина:
«Найдорожча всюди на землі
Золота хвилина».

Ось Маринка в матері пита:
— Що таке хвилина золота? —
Мама доню ніжно цілувала,
Усміхнулась і отак сказала:

— Із хвилинок золотих, дитя,
Все людське складається життя.
А тому їх марнують не треба:
За хвилину хтось злетить у небо,

Хтось ялинку чи кленок посадить,
Щось корисне другові порадить.
І від цього так душі приємно,
Бо живеш у світі не даремно.

Тож і ти, як виростеш, в житті
Не марнуй хвилини золоті.

1. Прочитай вірш уважно і скажи, яка його головна думка.
2. Як ти розумієш вираз «золоті хвилини»? Чому їх так названо?
3. Як люди використовують свої «золоті хвилини»? А як — ти?
4. Поясни прислів'я.

Влітку день рік годує.

? За яким прислів'ям треба діяти, щоб «золоті хвилини» були корисними?

**Коли за все берешся,
то нічого не зробиш.**

Хто спішить, той двічі робить.

Спочатку подумай, а потім зроби.

**Від праці радість,
а від безділля смуток.**

Професії:

учитель

агроном

будівельник

👤 Розглянь малюнки і скажи, хто будує будинки, хто вирощує хліб, хто навчає дітей.

✍️ Прочитай і спиши текст.

Наша сім'я дружна. Тато і мама працюють на фабриці. Старший брат служить в армії. Я вчуся в другому класі.

Василь Хомченко

СПАСИБІ

Прийшла Надійка зі школи й сказала:

— Бабусю, приший мені ґудзика. Від пальта відірвався.

— Неси, внучко, голку з ниткою.

Принесла Надійка голку, нитку і віддала бабусі.

— Ой, мої очі погано бачать. Втягни нитку в голку.

Дівчинка втягнула.

— А тепер візьми ґудзик, приклади його ось сюди. Проколи голку в дірочку. Так, правильно. Тепер у другу.

Надійка робила так, як радила бабуса, і не помітила, як пришила ґудзика.

— Спасибі тобі, бабусю, — сказала Надійка.

— За що? Ти ж сама все зробила.

— А за науку.

1. Чи подобається тобі Надійка?

2. Підготуйся прочитати текст в особах.

Шануй людей — і тебе шануватимуть.

Смішинка-веселинка

Тітка дала Василькові кілька солодких пиріжків. Його мамі стало соромно, що син не подякував:

— Як треба говорити, коли тобі щось дають?

— Дайте ще!

Озвуч малюнки.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

ЧАРІВНІ СЛОВА

До всіх сердець, як до дверей,
Є ключики малі.
Їх кожен лєгко підберє,
Якщó йому не лїнь.

Ти, друзе, мусиш знати їх,
Запам'ятать неважко:
Малєнькі ключіки твої —
«Спасибі» і «Будь ласка».

1. Спиши перших чотири рядки вірша.
2. Прочитай текст. Спиши.

У школі ми пишемо і читаємо, рахуємо і малюємо. А ще ми співаємо і танцюємо.

Прочитай казку.

Валентин Берестов

ЛЕЛЕКА І СОЛОВЕЙ

(Казка)

...Був час, коли пташки не вміли співати. І раптом вони дізналися, що в одній далекій країні живе старій мудрець, який навчає музики. Тоді птахи послали до нього лелеку і солов'я перевірити, чи це так.

Лелека дуже поспішав. Йому не терпілося стати першим у світі музикантом. Він так поспішав, що вбіг до мудреця і навіть у двері не постукав, не привітався із старим і з усіх сил крикнув йому прямо у вуха:

— Гей, старій! Ану, навчі мене музики!

Та мудрець вирішив спочатку навчити його ввічливості. Він вивів лелеку за поріг, постукав у двері і сказав:

— Треба робити ось так.

— Все ясно! — зрадів лелека. — Це і є музика? — і полетів, щоб скоріше здивувати світ своїм мистецтвом.

Солов'їно на своїх маленьких крилах прилетів пізніше. Він нерішуче постукав у двері, привітався, попросив пробачення за турботу і сказав, що йому дуже хочеться навчитися музики.

Мудрецю сподобався привітний птах, і він навчив солов'я всього, що знав сам.

Відтоді скромний солов'їно став найкращим у світі співаком.

А дивак-лелека вмів тільки стукати дзюбом та ще й вихваляється і повчає інших птахів:

— Гей, чуєте! Треба робити ось так, ось так! Це і є справжня музика! Якщо не вірите — спитайте старого мудреця.

1. Хто з героїв казки тобі сподобався? Чому?
2. Кого стосуються ці прислів'я?

Поспішиш — людей насмішиш.

Пташка красна пір'ям, а людина — знанням.

Хто що вмів, те і діє.

Загадка

Маленький,
Сіренький.
По гаях літає,
Уночі співає.

Прочитайте текст в особах.

Василь Сухомлинський

ВЕСНЯНИЙ ВІТЕР

(Казка)

Клен цілу зиму спав. Крізь сон він чув завивання хуртовини, тривожний крик чорного ворона. Холодний вітер гойдав його віти, нагинав їх. Та ось одного сонячного ранку відчув Клен, ніби до нього доторкнулося щось тепле та лагідне. Прокинувся Клен. А то до нього прилинув теплий весняний Вітер.

— Прокидайся, весна наближається.

— Де ж вона, весна? — запитав Клен.

— Ластівки на крилах несуть, — каже теплий Вітер. — Я прилетів з далекого краю, від теплого моря. Весна йде полями — завітчалась квітами красуня. А ластівки на крилах несуть барвисті стрічки.

Ось про що розповів теплий Вітер Кленові. Клен зітхнув, розправив плечі. Зазеленіли на ньому бруньки. Бо йде весна-красуня.

1. Як Клен відчув прихід весни?
2. Що розповів Вітер Кленові?

Прочитай вірші. Один із них вивчи напам'ять.

Василь Марсюк

— Де ти, ластівко, літала?
Де ти зиму зимувала?
— За лісами, за морями
Я носила телеграми.
В них весела новина:
Повертається весна!

Анатолій Камінчук

КОТИКИ ВЕРБОВІ
Сонце по діброві
Ходить, як лисичка.
Котики вербові
Жмурять жовті вічка.

Вже не хочуть спати,
Хоч і трішки сонні.
Гріють лапенята
На яснім осонні.

Степан Пушик

ВЕСЕЛИКИ-ЖУРАВЛІ
— Веселики-журавлі,
Що несете на крилі?
Чи то радість, чи то сміх?
Може, снігу повен міх?
— Несемо всім вам тепло,
Щоб усе цвіло й росло!

Настав березень — перший місяць весни. Десь уже летять до нас з далеких країв шпак, жайворонки та зяблики. Це наші перші весняні гості.

Жайворонки оселяються на ланках. Зяблики — у лісах, парках, садах. Незабаром ми почуємо їхні веселі весняні пісні.

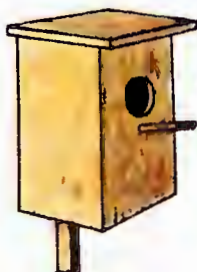

Добери заголовок до тексту. Перекажи.

жаворонок — жайворонок

Подумай і скажи, де чие гніздо.

А який птах не має свого гнізда?

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Платон Воронько

ОБЛІТАВ ЖУРАВЕЛЬ

Облітав журавель
Сто морів, сто земель,
Облітав, обходив,
Крила, ноги натрудив.
Ми спитали в журавля:
— Де найкраща земля?
Журавель відповідає:
— Краще рідної — немає!

Прочитай запитання. Дай на них відповіді.

Коли	немає	шпак	
		грак	
	багато	журавл	

Прочитай і спиши, розкривши дужки.

Весною з теплих країв прилітає багато (шпаки, жайворонки, солов'ї). Вони дзвінко співають, мостять гнізда, виводять пташенят.

Тарас Григорович Шевченко — великий український поет. Його ім'я знають і шанують у всьому світі. Іменем Тараса Шевченка названо Національний університет у Києві. На його честь називають бульвари, вулиці, площі й навіть селища. Тарас Шевченко жив у 19 столітті, але пам'ятають про нього й донині.

За що ж так шанують цього поета?

За його прекрасні поетичні твори, любов до України і свого народу, який у ті часи був поневолений і закріпачений. Т. Г. Шевченко у своїх віршах закликав народ повстати проти царя й панів і здобути собі волю.

Мріючи про майбутнє, він писав:

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

А ось як він описував своє дитинство:

...В тім гаю,
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.
Там матір добрую мою
Ще молодую — у могилу
Нужда та праця положила.
Там батько, плачучи з дітьми
(А ми малі були і голі),
Не витерпів лихої долі,
Умер на панщині!.. А ми
Розлізлися межи людьми,
Мов мишенята. Я до школи —
Носити воду школярам,
Брати на панщину ходили...

1. Що ти довідався про Т. Г. Шевченка?
2. Як жила родина поета?
3. Чи можна таке життя назвати раєм?

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Вадим Скомаровський

НАД «КОБЗАРЕМ»

Тихо надворі. Ні вітру, ні хмар.
Ані шелесне верба височенька.
Наша Оленка відкрила «Кобзар»,
Вголос читає Тараса Шевченка.
Ген за рікою синіє гора,
В небі веселка розквітла казково.
Ніжно вплітається в гомін Дніпра
Добре і щире Шевченкове слово.

Борис Писаренко

СОНЕЧКО

Дзвени-брини, сонечко,
В золотії дзвонички,
Покажи дорогу
До мого порогу —
Де б хотіло, там і сіло,
З ким хотіло — говорило.

Прилетіло сонечко
На мою долонечку.
Крильця червоненькі,
Цяточки чорненькі,
По всіх пальчиках ходило,
З мізинчика полетіло.

Лети, лети, сонечко,
До свого віконечка,
За гаї пташинії,
За тумани синії,
Через поле, через тік,
Повертайся через рік!

1. Про яке сонечко йдеться у вірші? А в загадці?
2. Чи сідало сонечко тобі на долоньку?

Загадка

Сонечко ясне, привітне
В пишній зелені розквітло.
Одягло хустинку білу,
Закружляло, полетіло.

щойно — только что
кубёльце — гнёздышко

За Василем Сухомлинським

ШПАК ПРИЛЕТІВ

Був тихий весняний ранок. Сонце ще не зійшло, а небо на сході вже рожёве.

На голій кленовій гілці голосно заспівав Шпак. Він щойно прилетів із далекого теплого краю. Знайшов свою шпаківню, і сповістив:

— Я прилетів! Настала весна!

Шпаків спів почув Горобець, що спав під стріхою в теплому кубельці, й промовив:

— Шпак тут! Тепер доведеться раніше вставати. Бо за Шпаком важко їжу добувати. Він скрізь перший...

Горобчиха зітхнула й каже:

— Спасибі Шпакові, будитиме тебе, лёдаря.

1. Чому Горобцеві доведеться раніше вставати?
2. Прочитайте казку в особах.

левада — долина біля річки

Прочитай текст.

ВЕСНОЮ

Навесні пробуджується земля, оживає природа, а з нею — радісні надії та клопоти господарів.

Після довгої холодної зими можна, нарешті, вийти на залиті сонцем левади і заспівати на повен голос. Можна затіяти веселу гру.

Весну, за уявленням наших предків, приносили на крилах птахи. Тому в березні, першому весняному місяці, випікали обрядове печиво у формі пташок: діти, співаючи, носили його по селу, закликаючи весну:

«Весна, весна красна! Прийди, весно, з радістю, з великою милістю!»

Дівчата й хлопці збиралися у центрі села або на вігоні, водили хороводи, співали пісні-веснянки:

Благослови, мати,	Зиму проводжати!
Весну закликати!	Зимочка в возочку,
Весну закликати,	Літечко в човночку!

ОЙ ВИХОДЬТЕ, ДІВЧАТА

Ой виходьте, дівчата,
Та в сей вечір на вулицю
Весну красну стрічати,
Весну красну вітати.

Будем весну стрічати
Та віночки сплітати.
А віночки сплетемо,
Хороводом підемо.

ДІВЧАТОЧКА-ВОРОБ'ЯТА

Дівчаточка-вороб'ята,
Радьмося.
Та виходьмо на травицю —
Граймося!
Та виходьмо на травицю —
В добрий час.
Нема таких співаночок,
Як у нас!

1. Для чого випікали обрядове печиво?
2. Вивчи одну з веснянок напам'ять.
3. Спиши останню веснянку.

ОЙ МИНУЛА ВЖЕ ЗИМА

(Українська народна пісня)

Ой минула вже зима,
Снігу-льоду вже нема.
Ой нема, ой нема,
Снігу-льоду вже нема.

Прилетіли журавлі
Й соловесчки малі.
Ой малі, ой малі,
Соловесчки малі.
Лугом квіти вже цвітуть,
Вівці травку вже пасуть.
Ой пасуть, ой пасуть,
Вівці травку вже пасуть.

Всі веснянку співаймо,
Весну красну вітаймо,
Вітаймо, вітаймо,
Весну красну вітаймо.

ЧИЖИКУ, ЧИЖИКУ...

(Народна дитяча гра)

Діти обирають чижику — хлопчика або дівчинку, потім, ставши півколом, запитують його:

— Чижику, чижику,
пташку маленький,
скажи, як, скажи, як,
як у полі сіють мак?

Чижик, відповідаючи дітям, імітує сіяння маку:

— Ось так, діти, ось так, так,
так у полі сіють мак.

Діти повторюють, теж імітуючи процес праці:

— Ось так, так, ось так, так,
так у полі сіють мак!

Потім діти запитують: як у полі росте мак; як у полі цвіте мак; як беруть мак; як їдять мак.

Чижик відповідає, показує, а діти повторюють.

— Дзінь-дзінь-дзінь! —

дзвенить дзвінок.

Засміявшись в танок,

дзига весело туде,

копитами кінє пряде.

щоду́ху — изо всех сил
репетува́ти — кричать
мерці́й — скорее
метуши́тись — суетиться
куштува́ти — пробовать
ніякові́ти — смущаться

Прочитай текст.

За Олегом Буценом

СОЛОДКИЙ ДОЩ

Скінчилася зима. Прокинувся муравлик від довгого сну. Поворуши́в рудими вусиками, випростав лапки — час за роботу братися. Побіг на розвідку.

Коли це з гори щось йому ляп! Краплина. Та яка ж велика! Мало не прибила бідолаху.

Обтрусився муравлик — щодуху додому. Прибіг у мура́шник, репетує:

— Закривайте мерці́й входи: дощ починається! — І такий галас учинив — уся мурашва позбігалась. Заметуши́лись. Давай входи-виходи закривати, щоб вода у мурашник не протекла.

Коли це хтось каже:

— Братці! А наш муравлик від дощу солодкий. Ось покушту́йте його.

Кинулися мурашки до нього, обнюхують, смакують — справді солодкий.

— Де ж ти солодкий дощ бачив? — питають. — На небі ні хмаринки не було.

— Не знаю,— ніяковіє муравлик.— Я під березою біг. А на мене щось мокре зверху — лясь!

— Так то ж не дощ, а берізчині сльози. Сік капає. Ану веді нас туди.

І побігли за муравликом по березовий сік.

Стоїть береза в лісі. Кап-кап-кап — на сухе листя скидає великі краплини соку. Кажуть: то береза плаче. Чого?

Від тепла, від сонця, від радості, що знову весна прийшла. Тому і сльози солодкі.

1. Чого злякався муравлик?
2. Коли береза «плаче»? Чому?
3. Підготуйся прочитати в особах розмову муравлика з мурашками.
4. Розгадай ребус.

’ень

1. Спиши три речення про берізку.
2. Прочитай і відгадай загадку. Спиши.

Загадка

Стрімко вибігли на гору
Дві подружки білокорі.
Дощик їм полоще кіски,
Звуть тих по́дружок

Прочитай текст.

Василь Сухомлинський

ВСЕ В ЛІСІ СПІВАЄ

Весною ми пішли до лісу.

Зійшло сонце, подихну́в легéнький віте-
рець, і всі дерева в лісі заспіва́ли.

Кожне співало свою пісню.

Береза співала ніжну пісню. Слухаючи її,
хотілося підійти й обняти білокору красуню.

Дуб співав мужню пісню. Коли ми слухали
пісню дуба, нам хотілося бути сильними,
відва́жними.

Верба́, що схилилась над ставом, співала
задумливу пісню. Прислухаючись до пісні
верби, ми подумали, що прийде осінь і лис-
тячко з дерев осиплеться.

Гороби́на співала тривожну пісню. Від цієї
пісні до нас прилінула думка про темну ніч і
бурхли́ву грозу, від якої гнеться тонка гороби-
на, немов шукаючи за́хисту.

Ось які пісні почули ми в лісі.

Розкажи і запиши, яку пісню співає навесні кожне
дерево. Свою розповідь починай так:

Навесні береза співає...

Розгадай ребус.

” ень

Розглянь малюнки. Дай дітям імена.
Розкажи, що роблять друзі лісу.

Прочитай слова. З'єднай слова правого і лівого стовпчиків. Запиши, що яке.

зима
весна
сонце
пісня
вітер

ласкавий, теплий
яскраве, тепле
ніжна, задумлива
сувора, сніжна
тепла, сонячна

Марія Познанська

ПРОЛІСОК

Я — перша квіточка весни,
 Я пролісковий цвіт.
 Я пережив зимові сні
 І знов родивсь на світ.
 У мене очі голубі,
 Такі, як неба синь.
 Росту між кленів, між дубів,
 Люблю і сонце, й тінь.
 Зелені рученьки мої
 Листочками зовуть.
 Я полюбив ліси й гаї,
 Живу я здавна тут.
 І вірю: люблять всі мене,
 Як весну золоту,
 Бо знають, що зима мине,
 Коли я розцвіту.

1. Що розповів про себе пролісок?
2. Які квіти цвітуть навесні, а які — влітку?
3. Які з них ростуть у лісі, а які — в саду?
4. Спиши перших чотири рядки вірша.

Тамара Коломієць

НАГІДКА

Що ромашки — білявенькі,
Чорнобривці — чорнявенькі.
А в нагідки така біда,
Така біда — коса руда.
Стоїть вона, сиротина,
Одним-одна коло тіну.
А ромашки дивуються,
Чорнобривці чудуються:
— Звідкіля ти, гарнєсенька,
Як сонечко, яснєсенька?

ЛІЧИЛКА

В лузі дівчинка гуляла,
Квіти рвала, примовляла:
— Раз — ромашка, два — дзвіночок,
Три — і я сплела віночок.
А чотири, п'ять, шість, сім —
До вподоби він усім.

Весна красна квітками, а осінь — плодами.

розкрéслити — расчертитъ
дола́дна — красивая

Прочитай текст.

Зірка Мензатюк

ПІСАНКА

(Великодня казка)

— Кудкуда́к! Кудкудак! Знесла яйце, як кулак! — закудкуда́кала курка на весь двір. — Та гарне ж яке: схоже на білий світ. Бо в світі сонце, а в яйці золотий жовток. Кудкудак!

Під хатою на стільчику грілась проти сонця бабуня Марія.

— Яйце? Та кругле, біленьке! Візьму його на писанку.

І вона поклала яйце в рéшето до таких же, як воно. Тоді розтопила я́рого воску:

— Ходи-но, Івасику, писанку писати!

Взяла бабуня писачок. Р-раз! — і лягла на яйце гаряча лінія. Два! — і розкреслилось яйце навхрест.

— Бабуню, чуєте, бабуню! — питає Івасик. — Що за квіточка у вас там намалювалась?

— То, Івасику, не квіточка. То знак сонечка золотого.

— Бабуню, чуєте, бабуню! А що то за цяточки-крапочки навхрест між промінням?

— Не цяточки, Івасику, а чарівні знаки дощу.

Розписала бабуня писанку, в фарбі пофарбувала — і стала писанка доладна, барвиста!

Настав Великдень. Покликала бабуня Марія Петрика, Івасика, Оксанку, Василю — всіх своїх онучат.

— Нате, онучата, по писанці. Гайда викочуватись!

Покотив Івась свою писанку:

— Ану, хто до неї докотити зуміє?

Котять діти писанками: на них вербички та хрестики, та клинці-вітрячки, та вигадливі поясочки так і мерехтять! А в небі сонце сміється, світлом розливається.

— Чи будеш ти, сонечко, весь рік щедро світити? — питає в нього яйце-писанка.

— Буду, буду, бо на тобі і мій таємний знак. Ти котишся — мене до землі приворожуєш!

— А чи будеш, дощичку, землю поливати? зілля напувати?

 — Буду, буду, бо на тобі і мій знак магічний. Ти по землі котишся — мої струни дрібнодзвони до неї прив'язуєш!..

Про що ти довідався з оповідання?

доводитись — приходиться
захоплено — увлеченно

Наталка Поклад

ПРАПОР

Прапор — це державний символ,
Він є в кожній державі;
Це для всіх — ознака сили,
Це для всіх — ознака слави.

Синьо-жовтий прапор маєм:
Синє — небо, жовте — жито;
Прапор свій оберігаєм,
Він — святиня, знають діти.

Прочитайте текст в особах.

МИ ЖИВЕМО В УКРАЇНІ

Кожна людина любить той край, у якому
народилася і живе, завжди говорить про нього
найкраще.

— Чи доводилося вам бути на Полтавщині? Чи бачили ви її квітучі весняні сади? — захоплено запитують полтавчани.

— А чи знаєте ви, що в нашому краю добувають найбільше кам'яного вугілля? — гордо хваляться діти з Донбасу.

— А хто не бачив наших гір, високих полонин, не ласував нашим солодким виноградом, то приїздіть до нас, — запрошують діти із Закарпаття.

— А хто з вас уже відпочивав у нашім краю і купався в теплому Чорному морі? — запитують діти з Криму.

— А наше квітуче поле льону також схоже на синє море, — кажуть діти з Полісся.

Як бачимо, в Україні, куди б не поїхав, куди б не пішов, скрізь — чудовий, багатий край і добрі, гостинні люди.

Перекажи текст. Додай свої слова про рідний край.

Микола Бакай

* * *

У рідному краї і серце співає,
Лелеки здалека нам вєсни несуть.
У рідному краї і небо безкрає,
Потоки, потоки, мов струни, течуть.

Жити — Батьківщину любити.

навести лад у хаті — прибраться
нега́йно — немедленно
побива́тися — горевать

Прочитай текст.

Валентина Байкова

КАЗКА ПРО КИЇВ

Жили́ собі три брати — Кий, Щек та Хорив. І була в них сестра — красуня Лібідь. Брати ходили на полюва́ння, ловили рибу, а Лібідь, як наведе лад у хаті, сіда́ла біля вікна, рушники вишива́ла та братів виглядала. Поверталися вони завжди з повнісінькими ко́шиками риби, грибів і ягід. Всього в тім краї було вдосталь.

Аж почув про багату землю і красуню Лібідь лютий триголо́вий змій. Налетів уночі, трьох братів залізними ланцюга́ми до трьох гір прикува́в, красуні ж сестрі звелів негайно в зміїне царство збира́тися.

Напружив Кий усю свою силу, розірвав залізні ланцюги. А тоді схопив величезного меча і проткнув зміїне серце. Та встигло триголове чудовисько випустити безліч вогнених стріл. Пронизали вони мужнього Кия, і впав він на землю мертвий.

Дуже побивалася за братом Либідь. Вона плакала день і день, тиждень і тиждень, рік і рік. Наплакала цілу річку.

Попливли по річці кораблі. Дісталися кораблі того краю, в якому жили брати. Зійшли на берег люди, поставили свої житла. І виросло велике місто. На честь сміливого Кия назвали його Києвом. Річку назвали Либіддю, а три гори київські — Киявицею, Щекавицею та Хоревицею.

Про що ти довідався з тексту?

Роман Купчинський

Київ — серце України
І найкраще місто в світі.
Хоч пройшов усякі зміни,
Гарний все — взимі і вліті.

Павло Тичина

Струмок серед гаю, як стрічечка.
На квітці метелик, мов свічечка.
Хвилюють, маюють, квітують поля —
Добридень тобі, Україно моя!

згра́я — стая
півде́нь — юг
папу́ги — попугаи
навко́ло — вокруг
сумува́ти — грустить
північ — север

Прочитай текст.

За *Василем Сухомлинським*

БЕЗ БАТЬКІВЩИНИ ЖИТТЯ — НЕ ЖИТТЯ

Жура́влик народився на бе́резі великого озера. Підріс, полюбив рідну землю. Але наближа́лася зима. Журавлик пристав до зграї інших журавлів і полетів далеко на південь. Там вічне літо, теплі во́ди, яскра́ве сонце. У лісах зелені, сині, голубі папу́ги співають.

А наш Журавлик прилетів, роздивився навколо і засумував. Ніщо́ його не радує — ні пташині пісні, ні привітне сонце.

Ось одного разу підлетів до Журавлика Голубий Папу́га і запита́в:

— Чого суму́єш? Чом гнізда́ не мо́стиш, журавлят не виводи́ш?

Мовчить Журавлик, нічо́го не відповідає, тільки на північ поглядає.

Ра́птом насторожи́вся, прислуха́ючись до чогось. Здалеку долинув журавлиний клич:

— Пора в доро́гу!

Змахнув Журавлик крильми.

— Куди ж ти летиш? — здивувався Папуга.— Адже там холодно. Поживеш кілька місяців та й знову до нас повернешся. І що там хорошого на твоїй холодній півночі?

— А хоро́ше те, що я там народівся,— відповів Журавель.— Там моя батьківщина. А без батьківщини життя — не життя.

Сказав це Журавлик і полетів доганяти своїх товаришів.

1. Чому сумував Журавлик?
2. Чого не міг зрозуміти Голубий Папуга?
3. Що відповів Журавлик Голубому Папузі?
4. Перекажи текст.
5. Яку думку виражено в прислів'ї?

У чужій стороні і весна не красна.

Марійка Підгірянка

УКРАЇНА

Краю милішого, ріднішого,
Як Україна, — в світі нема.
Сло́ва солóдшого, звучнішого,
Як Україна,— в світі нема.

Прочитай виразно та спиши вірш.

Загадка

Тане сніжок, зеленіє лужок,
День прибуває, коли це буває?

огляда́ти — осматрива́ть
поверну́тися — возвра́титися
уяви́ти — предста́вить
сподо́батися — понра́виться

Прочитай текст.

Тетяна Волгіна

УДОМА КРАЩЕ

Приїхав до Миха́йлика гість із села — двоюрідний брат Рома́нко. Пішли вони місто оглядати.

Показав Миха́йлик Рома́нкові ляльковий театр, міський парк з фонтанами, цирк, метро.

Коли хлоп'ята поверну́лися, бабуся посадила їх обідати й спитала:

— Ну що, Рома́нку, сподо́балось тобі наше місто?

— Сподо́балось! — відповів хлопчик. — У вас гарно! Але в селі краще. У нас трактори, комбайни! У лісі влітку ягід, грибів повно...

Бабуся засміялась і сказала:

— Це, Рома́нку, з усіма так. Навіть прислів'я таке є: «У гостях добре, а вдома краще».

1. Де побували хлопчики, що вони бачили?
2. Уяви собі, що це до тебе приїхав гість. Що ти покажеш йому в своєму місті (селі), про що розповіси?

Іванко познайомився з дівчинкою, яка розповіла про себе так:

— Мене звати Оксанка. Я живу у Львові. Моя мама працює в лікарні, а тато — на заводі. У мене є молодший братик. Його звати Сергійко.

Я дуже люблю читати книжки.

 Які запитання поставив Іванко дівчинці, щоб дістати такі відповіді?

Під час знайомства Оксанка запитала у хлопчика:

- На якій вулиці ти живеш?
- Хто є у вашій сім'ї, крім тебе?
- У якій школі ти вчишся?
- Що ти найбільше любиш робити?

З а п а м' я т а й!

<i>місто</i> — город	Живу (д е?) у
<i>місце</i> — место	Стою (д е?) на

 Дай відповіді на Оксанчині запитання, розкажи так про себе.

**Слова щирого вітання
дорожчі за частування.**

Кожному мила своя сторона.

**Людина без рідної землі,
як соловей без гнізда.**

 Прочитай і поясни прислів'я. Спиши їх.

Микола Сингаївський

* * *

Я все люблю в своїм краю:
Криницю, звідки воду п'ю,
Та повні гомону ліси,
Та дзвони срібної роси...

Я все люблю в своїм краю:
Найбільше — матінку свою,
Ласкаву, радісну, єдину...
Люблю, як сонце, Батьківщину.

1. Які почуття передав поет у вірші?
2. Вивчи вірш напам'ять.

Анне Саксе

ПРОХАННЯ ДО ГОДИННИЧКА

Мій годинничку хороший,
Завтра вранці, дуже прошу,
Цокай, цокай голосніше,
Щоб збудить мене раніше,
Щоб сказало сонце красне:
«Ми з тобою встали вчасно,
День ми збільшити схотіли,
Бо у нас багато діла».

Бджола мала, а й та працює.

Загадки

Маленька бабуса весь світ одягає.
Два кільця, два кінця, а посередині цвях.

Анатолій Костецький

ПРОСТА АРИФМЕТИКА

Якщо дві руки до лопати додати,
А потім додати бажання завзяте,
А потім відняти від них неохоту,
Помножити все на веселу роботу,
Зібрати дітей і дорослих усіх
І порівну все розділити на них,
То будемо мати один результат:
Зелений, співучий, завітчаний сад!

Смішинка-веселинка

— Моя мама шила мені сьогодні сорочку,
а я їй допомагав.

— А що ж ти робив?

— Сидів тихенько.

 Подумай і скажи, у чому виявилася допомога хлопчика.

Добро добром згадують.

1. Прочитай текст, спиши.

Пригріває весняне сонце. У рівчаках біжать струмки. Метушаться за віконцем клопітливі ластівки.

2. Прочитай текст, спиши.

Мій тато — електрик. Він працює на електростанції. А дідусь — машиніст. Він водить електропоїзди.

ІВАНКОВІ КОЛОСКИ

Було це ранньою весною. Земля прокинулась від зимової дрімоти, скинула з себе пухнасту ковдру снігів.

З далеких теплих країв прилітали до рідних гнізд птахи. Іванкова шпаківня гостинно зустрічала дзвінкоголосих гостей.

Була неділя. Всі відпочивали. А ось сівачі трудилися і вдень, і вночі.

— Весняний день рік годує, — любив говорити тато.

— А ви як тут опинилися? Щось удома скоїлося? — стривожився він, коли побачив своїх синів Іванка та Миколку біля сівалки.

— Нічого не сталося, — сказав Миколка.

— Ми в гості до тебе прийшли, — доповнив Іванко. — А чому ви такі замурані?

— Білий хліб любить чорні руки, — усміхнувся тато.

— Ось досіємо оцей клин і помиємось. Погляньте, які душові на польовому стані. Може, — під воду?

— Ні, — сказав Іванко. — Ми хочемо з тобою хліб сіяти.

— Дивись, чого захотів! — засміявся татів напарник, тракторист дядько Павло. — Одразу видно, що нашого хліборобського роду.

— Гаразд, — дозволив тато. — Все зерно висіяли, так що час мені заправити сівалки.

А ви тим часом посидьте в кабіні трактора.
Будете слідкувати за роботою сівалок.

Ось так уперше Іванко допоміг татові
посіяти в пахучу землю золоті зерна, зігріті
людськими руками і сонцем. Вони проросли й
зашуміли, задзвеніли на весь світ тужавими
колосками.

- 1. Чому Іванко з братиком прийшли на поле?
2. Чому хлібороби працювали навіть у вихідні?
Свою відповідь підтверди прислів'ям з цього оповідання.
3. Знайди в тексті і прочитай образні вислови, що стосуються землі весною.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

СМАЧНИЙ ОБІД

— Чому обід смачний такий? —
Спитав у матері Андрій.
Сказала мама так йому:
— Обід такий смачний тому,
Що саме ти сьогодні дров
Мені раненько наколов.

Запиши вірш «Смачний обід» з пам'яті.

У саду в нас, на калині,
Як стемніє, навесні,
Мов дзвіночки, солов'їні
Все дзвенять, дзвенять пісні.

частувати — угощати
ви́орати — вспахати
чекáти — ждати
клóпіт — хлопоти
разóчки — нити

Прочитай казку.

БЕЗ ТРУДА НЕМА ПЛОДА

(Українська народна казка)

Якось один чоловік почастував вовка хлібом.

— Ну й смачний! — похвалив вовк. Далі й питає:

— А де ти його взяв?

— Та де взяв? Землю виорав...

— І все?

— Ні, потім посіяв жито...

— І вже маєш хліб?

— Та ні, — каже чоловік. — Почекав, поки жито зійшло, виросло, поспіло. Потім я його ви́жав, змолотів, намолів борошна, замісив тісто й аж тоді напик буханців.

— Що смачний хліб, то смачний! — сказав вовк. — Та скільки ж коло нього походити треба!

— Твоя правда, — сказав йому чоловік. — Клопоту багато. Але без труда нема плода.

1. Яку роботу довелося виконати людині, щоб одержати смачний хліб?
2. У яких рядках передано головну думку казки?
3. Підготуйся прочитати текст в особах.

Софійка Козут

КОЛОСКИ

— Колосочки, колосочки,
Золотих зернин разóчки.
Хто вам сорочкí пошив,
Хто це їх позолотив?

— Праці вклали в нас немало,
Поки жито спілим стало.
Золоті ми неспроста:
Праця завжди золота.

Як автор пояснює золотий колір колосся?

Загадка

Виріс у полі на добрій землі,
Місце найкраще знайшов на столі.

Прочитай прислів'я. Поясни, як ти їх розумієш.

Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.

**Землю сонце прикрашає,
а людину — праця.**

Прочитай вірш. Вивчи його напам'ять. Запиши.

Хліб не зайчик з лісу носить —
Брат мій сіє, тато косить.
Хліборобом хочу стати,
Як мій братик, як мій тато.

Прочитай казку.

НАЙБЛІЖЧИЙ РОДИЧ

(Українська народна казка)

Якось поклали хлібину біля зерен жита. Вона привітно усміхнулася і сказала:

— О, приємно бачити своїх близьких родичів. Добридень вам!

Зерна здивовано глянули на хлібину.

— Які ми тобі родичі? — недовірливо запитали вони. — Ми маленькі, жовтенькі зернятка, а ти темна та велика.

— А все-таки я вам найближчий родич, — вела своє хлібіна. — Мене зробили з таких самих зерен, як і ви. Змололи зерна у млині на борошно. З борошна замісили тісто. З тіста виробили хлібину і спекли її в печі. Тепер ви розумієте, чому я ваш найближчий родич?

1. Що сказала хлібіна зернам жита?
2. Чому зернята не визнали хлібину своїм родичем?
3. Підготуйся прочитати казку в особах.

1. Прочитай, скажи і запиши, хто що робить.

Учитель

Шофер

Хлібороб

Будівельник

Пекар

Лікар

2. Як називають людину, яка вирощує хліб? А ту, що його випікає?

Прочитайте вірш в особах: один запитує — інший відповідає.

ДЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ ХЛІБ

(З народного)

- Де починається хліб?
- У тісті.
- Де починається тісто?
- У борошні.
- Де починається борошно?
- У зерні.
- Де починається зерно?
- У землі.
- Де починається земля?
- У рученьках працюючих.

**Посієш впору — будеш мати зерна гору.
Хлібороб радіє, як нива зеленіє.**

рятува́ти — спасать
влу́чити — попасть
ві́явитись — оказаться
лиши́тись — остаться
поче́сна — почётная
кра́щий — лучший
жовтога́р'яча — оранжевая

Василь Хомченко

ТРИ КАСКИ

Є в Андрія вдома дві каски. Стоять вони на полицях поряд.

Одна каска солдатська. Її з війни привіз дід. Ця каска врятувала його колись від смерті. Біг дідусь в атаку — тоді він іще не дідом був, а молодим хлопцем, — і попереду нього розірвалася міна.

Розлетілися осколки, і один з них влучив у каску, ударом звалив солдата на землю. Проте каска виявилася міцнішою. Живим лишився солдат.

Друга каска батькова. Це мирна каска. Андрійків тато працює на будівництві бригадиром.

Багато будинків побудував він зі своєю бригадою. І дев'ятиповерховий будинок, в якому живе Андрійко, також.

Коли хлопчик разом із батьком їде по місту, той показує йому: «Онде моя школа, мій Палац культури...»

Батькова каска почесна. Її називають золотою. І нагороджують нею кращих робітників на будівництві.

Отож обидві каски і стоять поряд. Дідусева — темна, з подряпинами і вм'ятинами від куль та осколків. І батькова — жовтогаряча, весела.

Андрійко мріє про свою каску, яку він носитиме, коли виросте. Він вірить, що це буде шолом космонавта. І Андрійко неодмінно поставить його поряд з касками батька та діда, і будуть вони стояти поряд усі три.

- 1. Які каски є в Андрійка вдома?
2. Про що мріє Андрійко? А про що мрієш ти?
3. Поділи текст на частини. Добери до них заголовки.
4. Перекажи ту частину, в якій ідеться про заповітну мрію Андрійка.

Прочитай прислів'я. Поясни, як ти його розумієш.

Діло майстра величає.

Прочитай і відгадай загадку, спиши.

Загадка

Всім перехожим я моргаю,
Щоб пильно глянули на мене,
Очей же я аж трое маю —
Червоне, жовте і зелене.

ДІВЧИНА НАДВОРІ...

Мама щось сіяла на грядці та й Петруся покликкала:

— Ходи поможеш борозенки робити.

— А що це буде? — спитав Петрусь.

— Дівчина в коморі, а коса надворі,— всміхнулася мама.

— Що-що? Яка дівчина?

— А вгадай.

Думав Петрусь, думав, та так нічого путнього й не спало йому на думку.

— Морква,— підказала мама.

— А-а-а... Справді, солодкий рожевий корінець у землі, а кіска зелена зверху,— зрадив Петрусь, бо моркву він дуже любив. Як заєць. Отож і заходився допомагати мамі.

І от минуло відтоді чималенько часу, вже й літечко завітало на город, і Петрусь пішов подивитися, що там доспіло. Глядь — а на грядці, де він борозенки робив,— кіски зелені до сонця тягнуться. Кучеряві такі, височенькі. О, то це там «у коморі» вже є чим поласувати!

Висмикнув Петрусь одну кіску, а морква маленька до неї вчепилась — з мізинчик. Висмикнув другу — ще менша. Отак посмикав, посмикав і жодної не знайшов великої.

— Треба посадити її назад,— думає.— Хай підростає.

А щоб видно було, коли морква величенькою стане, то Петрусь посадив її зеленим бадиллям у землю. А рожеві корінці зверху стримлять.

Потім прибіг до мами й питає:

— А вгадай, що це таке — дівчина надворі, а коса в коморі?

Тепер уже мама думала, думала й не додумалась. Петрусь сміявся, радів, що ніхто загадку його не розгадає, а коли сам про все розповів, то було йому не дуже смішно. Ой же ж і зовсім не до сміху було Петрусеві.

1. Чому Петрусеві було не до сміху?
2. Знайди в тексті загадку і відгадку.
3. Перекажи текст.

Чи знаєш ти, які городні рослини сіють, а які садять?

Розглянь малюнок і розкажи, які рослини вирощують на городі. Запиши свою розповідь.

Прочитай текст.

Олег Буцень

У НОВІЙ ШКОЛІ

Переїхала Нюра на нову́ квартиру в інший район міста. Не хотілося їй розлучатися зі старо́ю школою, особливо з по́дружкою Валею.

У новій школі Нюра нікого не знала. Тому на перерві ні з ким не розмовля́ла, все придивля́лася до учнів, до вчительки, до класу. Підійшла до неї однокласниця Галя й питає:

— Ти ще ні з ким не дружиш?

— Ні,— відповіла Нюра.

— І я ні з ким не дружу,— зітхнула Галя.— Погані у нас в класі дівчиська: Оле́нка — задавака, Вірка — хитру́нка, Ірка — задирака...

Майже всіх дівчат класу перебрала Галя — всі погані виявилися. Лише про себе нічого не сказала.

— Просто не знаю, з ким ти можеш у нас подружити.

— Не турбу́йся,— відповіла́ їй Нюра.— З ким я дружитиму, я ще не знаю. Зате знаю, з ким мені не треба дружити.

Через деякий час Нюра подружилась із дівчатками класу. Вона розповіла про себе своїм новим по́другам.

1. Розкажи, з ким не буде дружити Нюра.
2. Прочитайте текст в особах.

3. Розкажи за малюнками, що саме розповідала дівчаткам Нюра.

З добрим дружись, а лихих стережись.

1. Прочитай текст і спиши.

Я живу в невеликому місті над Дніпром.
У місті будуються нові заводи, будинки і цілі
вулиці. Я люблю своє місто.

2. Запиши подані слова українською мовою.

Иней, рыбка, енот, Эстония, Италия, сын,
Эльбрус, дым, лётчик, лён, Киев.

Прочитай текст.

Олександр Мітта

У ГОСТЯХ І ВДОМА

Прийшов Янек до Стася в гості. Пальто повісив на вішалку. Витер черевики об підстилку. Зачесав волосся перед дзеркалом. Сказав бабусі: «Добрий день!» і пішов у кімнату до товариша.

— Бачиш, Стасю, який твій товариш акуратний та ввічливий, — сказала бабуся.

Посіділи хлопці, подивилися книжки. Потім Янек запросив: «Ходімо тепер до мене».

Прийшли вони до Янека. Вдома кинув Янек пальто в один куток, шапку — в інший і гукає до своєї бабусі:

— Бабуню, то я із Стасем. Повісь мої пальто і шапку!

Чи справді Янек був акуратним і ввічливим? Доведи свою думку.

Микола Сингаївський

МАРІЧКА І ЗВИЧКА

У Марічки гарна звичка —
Любить все робить Марічка:
Полежати, потім сісти,
Потім булку з медом з'їсти.
Роботяща в нас Марічка,
Тільки дивна в неї звичка.

Розглянь малюнки. Дай імена дітям. Використовуючи подані слова, склади текст. Добери до нього заголовок.

Давай поприбираємо, вирішили, поскладав, прибрала, полила, поставила, зустріли, розповіли, задоволена.

1. Переклади слова українською мовою і запиши.

Кукуруза, столовая, кушать, пчела, летает, ландыш, рисует, поезд, ехать.

2. Прочитай вірш, спиши.

Пам'ятаймо, милі діти,
Пам'ятаймо завжди з вами,
Що для нас у цілм світі
Найдорожчі наші мами.

Коло сонця тепло, а коло мами добре.

Василь Сухомлинський

СИВІ ВОЛОСІНКИ

Два тижні маленька Олесь тяжко хворіла. Їй було так тяжко, що кожної хвилини дівчинка могла померти. Від її постелі ні на мить не відходила мама.

Коли небезпека минула і Олесі стало легше, мама лягла поруч з донькою і заснула.

Прокинулася мама, Олесь й запитусь її:

— Мамо, чому це в косах твоїх багато срібних волосінок?

— Горе посріблило, — відповіла мама.

— Матусю, — сказала Олесь, — яку ж тепер тобі радість принести, щоб не стало цих срібних волосінок?

1. Прочитай і перекажи текст.
2. Скажи, яке горе посрібило мамине волосся.
3. Яку радість може принести Олесь мамі?

Олена Журлива

МАЛЕНЬКА ГОСПОДИНЯ

Хоч на зріст я ще маленька,
В мене й кіска ще тоненька,
Та робити дещо вмію —
Ось тарілочку помию,
Ось кімнату замітаю,
Вранці квіти поливаю.
Всього я сама навчусь,
Бо роботи не боюсь.

1. Розглянь малюнки і розкажи, як Олеся допомагає мамі.
2. Озвуч малюнок «Олеся в хлібному магазині».

Випиши спочатку імена дівчаток, а потім — імена хлопчиків.

Іван, Євгенія, Ілля, Єгор, Емма, Едуард,
Ірина, Євген, Іванна, Інна.

галя́вина — поляна
шипши́на — шиповник
запашна́ — душистая
безза́хисна — беззащитная

Прочитай текст.

За *Василем Сухомлинським*

ЯКЩО ТИ СИЛЬНИЙ І МУЖНІЙ...

Одного вихідного дня пішли в ліс усією сім'єю батько, мати, п'ятикласник Толя і чотирирічний Сашко́.

Батьки показали дітям чудову галя́вину, на якій цвіли конва́лії. Поряд ріс кущ шипши́ни. На ньому зацвіла перша квітка — роже́ва, запашна́.

Раптом насунули хмари, заgrimів грім. Дощ полив як із відра.

Тато віддав свій плащ мамі, і дощ їй був не страшний.

Мама віддала свій плащ Толі, і йому дощ був не страшний.

Толя віддав свій плащ Сашко́ві, і дощ йому був не страшний. Сашко́ спитав:

— Мамо, чому це так: тобі віддав свій плащ тато, Толі віддала плащ ти, а мене накрив своїм плащем Толя?

— Кожний повинен захища́ти того, хто слабкіший,— відповіла мама.

— А я чому нікого не захищаю? — спитав Сашко́.— Хіба я найслабкіший?

— Якщо ти нікого не захищаєш, ти справді найслабкіший,— усміхнулася матуся.

— Але я не хочу бути найслабкішим! — рішуче сказав Сашко́. Він підійшов до куща шипшини, відгорнув полу плаща й накрив рожеву квітку, яка була зовсім беззахисна.

— Тепер я сильний, мамо?

— Так, тепер ти сильний і мужній,— відповіла мама.

1. Яким хотів бути Сашко?
2. Що означає «бути сильним і мужнім»?
3. Яким хочеш бути ти?

**Не той сильний, що камінь вёрне,
а той, що серце в собі держить.**

1. Прочитай. До слів, записаних зліва, добери слова з правого стовпчика.

сонце	колюча, рожева
галявина	ніжна, запашна
шипшина	зелена, велика
кульбаба	тепле, ласкаве
конвалія	жовта, пухнаста

2. Прочитай. Спиши.

Сашкового батька звати Іван Сергійович, маму — Євгенія Андріївна. Сашко дуже любить своїх батьків.

встига́ти — успевать
набурмо́ситись — нахмуриться
насту́пний — следующий
со́ромно — стыдно

Прочитай текст.

За Євгенією Башенко

ПЕТРУ́СЬ І ПОДАРУ́НКИ

Бабуся приїздила до Петруся часто. І завжди привозила іграшки, цукерки або великі апельсини. Тільки-но бабуся ступала на поріг, як Петрусь біг до неї і запитував:

— Що ти мені привезла?

Бабуся виймала подарунки, і Петрусь цілував її.

Одного разу хлопчик, як завжди, побіг назустріч бабусі, але подарунків у неї не було... Бабуся дуже поспішала до свого внука і нічого не встигла купити. А Петрусь набурмосився, одвернувся і не став цілувати бабусю.

Наступного разу бабуся привезла гостинець. Петрусь зрадів, кинувся її цілувати, та бабуся зупинила внука:

— Не треба, Петрусю, — сказала вона. — За подарунки кажуть спасібі, а кого люблять, того цілують і без подарунків.

І Петрусеві стало дуже соромно.

1. Чи ввічливий був Петрусь? Чому ти так думаєш?
2. Що він робив не так?

Озвуч малюнки.

Розглянь малюнки. Склади розповідь «В гостях у бабусі».

**Як сам добрий, то добром і тобі
відповідатимуть.**

Спиши перших два речення з оповідання «Петрусь і подарунки».

Прочитай, додаючи потрібні слова за малюнками.
Ді й о ві о с о б и: Цап, дядечко Кабанчик, Хрюша.

— Віднеси, будь ласка, дядечкові Кабанчику гостінець,— сказав

— Дядечко буде дуже задовóлений і мене теж пригостіть,— подумав

— І коли дядечко прийде? Сили немає чекати — кавуна дуже хочеться!

— Якщо я скибочку попробую, дядечко не розсердиться. Він би мене сам пригостив.

— Невже він мене пригостив би лишé однією скибочкою кавуна? — подумав ...

— Остання скибка лишилась. Краще я з'їм її, а то дядечко може образитись...

— Невідомо, коли дядечко повернеться. Піду-но я додому...

— Хрюша приходив, кавун приносив, хотів мене пригостіти. Хрюшу одразу видно!

1. Чи подобається тобі Хрюша? Чому?
2. Як ти розумієш останні слова дядечка Кабана?

здава́тися — казаться
ре́чі — вещи

Микола Стоян

РОЗМОВА КОЛЬОРІВ

Часто, коли йде дощ, ти стоїш коло вікна, дивишся, прислухаєшся і тобі починає здаватися, що у всіх речей є голос, що всі вони розмовляють. Навіть твої кольорові олівці.

— Чуєш, — каже червоний. — Я — мак, я — вогонь!

Вслід за ним озивається жовтогарячий:

— Я — морква, я — апельсин, я — зоря!

Жовтий теж не мовчить:

— Я — пшениця, я — сонце!

І зелений шелестить:

— Я — трава, я — сади, я — ліси!

І голубий із синім не відстають:

— Я — дзвіночок, я — небо, я — море!

А фіолетовий шепоче:

— Я — слива, я — бузок в цвіту, я — фіалка!

Але замовкає дощ. І разом з ним замовкають кольорові олівці.

— Дивіться! — раптом вигукує червоний. — Райдуга — це я!

— І я, — додає жовтогарячий.

— І я, — сміється жовтий.

— І я, — веселиться синій.

— І я, — посміхається фіолетовий.

І всі раді. У райдузі над горизóнтом —
і вогонь, і пшениця, і трава, і небо, і море,
і фіалки. У ній все.

1. Як називали себе кольори? Чому?
2. Які слова вжито замість слова *ка́же*? Для чого?

Прочитайте текст в особах.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Олександр Олесь

* * *

Росі́, росі́, дощик, ярину́,
Рости, рости, житечко, на лану́.
На крі́лечках, вітрику, полети,
Колосочки золотом обмети.

1. Прочитай і відгадай загадки. Спиши одну з них (на вибір).

Загадки

Тільки дощик прошумів
Над лужком, над лісом,
Хтось у небі рушничок
Вишитий повісив.

* * *

Коли нема — мене чекають,
Коли прийду — усі тікають.

2. Розкажи і запиши, яким буває дощ навесні, а яким — восени. Використовуй подані слова.

Приємний, холодний, сумний, теплий,
дрібний, рясний, грозовий, ласкавий.

За Володимиром Сутєєвим

ВЕРЕДЛИВА КІШКА

— А що це ти малюєш? — спитала кішка.

— Я малюю для тебе будиночок, — сказала дівчинка. — Дивись: ось...

— А де вікна? Адже кішка стрибає у віконечко!

— Ось тобі віконця. Раз, два, три...

— Це буде сад, — сказала дівчинка.

— Який же це сад? Тут нічого нема!

— Ось тобі клумба з квітами, ось...

— А де я буду рибку ловити?

— Ось тут...

І дівчинка намалювала ставок, а в ставку рибок.

— А пташки будуть? — запитала кішка. — Я люблю пташок.

— Ось тобі курочка, а ось...

— А хто мій будиночок буде стерегти? — спитала кішка.

— Його буде стерегти ось цей Бобик.

— Не подобається мені твій будиночок. Не хочу я там жити!..

І пішла, ніби її образили.

Чому кішці не сподобався малюнок дівчинки?

забарітися — задержаться
ніщечком — тихонечко
напо́лòханий — напуганный
похню́питись — потупиться

Прочитай текст.

Дмитро Чередниченко

СИНІЙ ВЕЧІР

Ходив, ходив, ходив синім лісом синій Вечір — та й забарився. Стала його мати Ніч шукати й додому кликати:

— Си-и-и-ну!

Почув він та й дух затаїв: «Мабуть, битиме». І — бігом, бігом, бігом нищечком додому. Щоб як мати гукне, сказати їй: «А я тут, я коло хати був, далеко й не ходив...»

— Си-ну! Сину! Си-ній синку!.. — непокоїться мати.

Ось-ось добіжить Вечір додому, ось-ось добіжить. Та й перепинився й наробив шелесту — наполохані сичі закричали, заверещали, а мати почула та й сплеснула в долоні:

— Нарешті з'явився та ще й босий! Де ж твої черевички?

А Вечір стояв, похнюпившись, і тільки блимав темними очима:

— Погубив.

— Ану ходім, показуй де.

Цілу ніч шукали черевички, так і не знайшли.

Уранці коники-стрибунці вийшли з хати з-під листка, аж коло порога сині черевички стоять, повні живої роси. Коники спочатку здивувалися, а потім напилися живої роси, взули сині черевички та й стали на воротях:

— Ласкаво просимо до хати, любе сонечко.

- ?** 1. Що тобі найбільше сподобалось у цьому оповіданні?
2. Прослідкуй, як змальовано прихід вечора, ночі, ранку.
3. Які картини поставали у твоїй уяві під час читання тексту? Розкажи, а потім намалюй їх.

Прочитай. Вивчи вірш напам'ять.

Дмитро Куровський

* * *

Перед тим, як спать лягає,
Сонце вечора прохає:
— Чуєш, синку, принеси
На вмиваннячко роси!

 Анатолій Камінчук

БАТЬКІВЩИНА

Зацвітає калина, зеленіє ліщина,
Степом котиться диво-луна.
Це моя Україна, це моя Батьківщина,
Що, як тато і мама,
Одна!

СТЕЖИНКА

Якщо дружити із стежинкою, вона багато цікавого розповість.

Тетянка вийшла на ґанок, а стежинка не-
наче взяла її за руку і повела за собою.

Довкола картопля цвіте біло й рожево,
соняхи в золоті бубни вигупують. Зелений
огірочок виповз із грядки на стежку: що тут
робиться? А гарбуз та гарбузиха з гарбузеня-
тами сховалися під лапатим листям — щоб
сонце не напекло.

Через стежину снують мурашки. Такі малі,
а тягнуть більші за себе гілочки й бадилинки.
Тетянка знає: отам під старою грушею вони
дім собі будують.

А в повітрі золоті цяточки блискають. То
бджоли летять по мед: на город, у поле.

Веде стежинка Тетянку і все їй показує.
Уже й город кінчається. Що ж там далі?

1. Розкажи, що показала стежинка дівчинці.
2. Уяви собі, що за городом — поле, річка або гай.
Поведи стежинкою туди Тетянку й розкажи, що
вона там може побачити.

Скоромовка

Борсучок об сучок
Розірвав піджачок.
Але донька борсукова
Голочку знайшла соснову,

Залатала піджачок.
Вдячний доні борсучок.

Олеся Силенко

ГОЛОС ЗЕМЛІ

У цвіті вишневім,
У колосі жита,
У кетягу калини,
У дереві кожнім
І в кожнім зелі —
Голос землі.

Оксана Сенатович

Тихше, люди!
Зупиніться,
Подивіться,
Усміхніться!
Сонце
Дівчинка малює,
Мир і тишу
Всім дарує!

Ігор Калинець

СТРУМОК

Через луг струмочок біг.
У траві спочити ліг:
Потягнувся на два боки —
Став, як річенька, широкий.

КОТИК І ПІВНИК

(Українська народна казка)

Були собі котик і півник та й побратáлись. От котикові треба йти по дрóва, він і каже півникові:

— Сядь же ти, півнику, на печі та їж калачі, а я піду по дрóва. Та як прийде лисичка, то не озивáйся!

Пішов. Коли це біжить лисичка.

— Півнику-братику, відчини! Півнику-братику, відчини! Як не відчíниш, вікóнце віде-ру, борщик віім і тебé візьму́!

А півник каже:

— Тотóк, тотóк, не велів коток! Тоток, тоток, не велів коток!

От лисичка вікóнце видерла, борщик виїла і півника взяла́. Несе його, а він кличе котика — співає:

— Мій котику,
Мій братику!
Несе мене ліска
За кленові ліси,
За крутії гори,
За бистрії води.

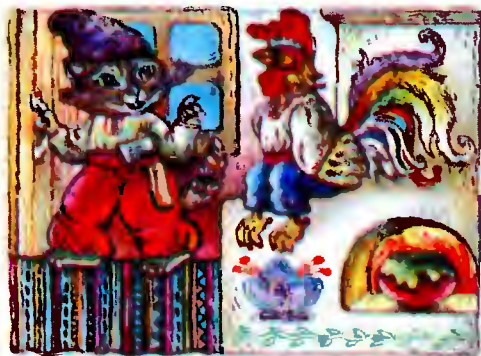
Почув це котик, догнав лисичку, відібрав півника і приніс додому.

1. Хто в казці тобі найбільше подобається?
2. Прочитайте казку в особах.

Озвуч малюнки.

Загадка

Прийшла вона із довгим віником
На бесіду із нашим півником,
Схопила півня на обід
Та й замела мітлою слід.

Хто за ким біжить?

Відповідай так: «Котик біжить за ..єю...»

Запиши подані слова українською мовою.

Сын, сыр, икра, искра, Эмма, экскаватор,
Евпатория, Саенко.

кругля́сте — округло́е
 досхо́чу — вволю́
 схамену́тися — спохватити́ся
 не заважа́ти — не меша́ть

Прочитай текст.

Галина Демченко

ЧУДЕСНИЙ ЦВІТ

Ще в травні, під весняний хор птахів липа густо вкрилася круглястим, з дрібними зазублинками, листям.

— Як наслухаюсь пташиних співів досхо́чу,— говорила вона,— тоді й цвісти́му.

Так вона без цвіту й простояла до самісінького літа.

— Мое гілля аж гнеться од яблук, що поналивалися соком,— раділа яблунька.

— А я вже вдосталь всіх пригостила червоними ягідками,— хвалилася суничка.

З луків дихнув лагідний вітер і приніс пахощі літніх трав і свіжого сіна.

— Ой,— схаменулася липа,— пора й мені гілля заквітча́ти.

— Уже час, уже час,— загули бджоли, бо добре знали ціну липовому цвітові. І коли вони якось прилетіли ранком — липу не можна було впізна́ти.

— Яке ще дерево може похвалитися таким золотістим цвітом,— говорили поміж себе бджоли,— і скільки в ньому соку!

Справді, в пахучих квіточках липи блищали росинки солодкого нектару.

Притих вітер, щоб не заважати бджолам. Перехожі вслухалися в дружнє гудіння і сповільнювали ходу, вдихаючи чудодійний аромат ліпового цвіту.

— Хай здорові будуть люди від мого цвіту і від мого меду, — говорила липа, горда за свій чудесний цвіт.

- 1. Коли цвіте липа? Як про це сказано в тексті?
2. Що казкового в цьому оповіданні? А що є насправді?

Прочитай вірш.

Леонід Глібов

В СТЕПУ

Небо ясне, степ — як море,
Трава зеленіє,
Льон синіє, гречка пахне,
Пшениця жовтіє.

По пшениці теплий вітер
Хвилями гуляє,
Молодую пшениченьку
Неначе гойдає.

- 1. Яка пора року зображена у вірші?
2. Яке порівняння вжив поет? Як ти його розумієш?

 Спиши перших чотири рядки вірша.

сéред кóла — посреди круга
не зважа́ти — не принимать во внимание

Григорій Малик

ВЕСЕЛІ ТАНЦІ

Ой заграли, загули
Дві музи́ки — дві бджоли.
Чорний жук у бубон б'є —
Танцям жару піддає.

Тут Петрушка не встояла —
Серед кола закружляла,
А за нею Пастернак:
— А отак! А отак!

А Цибуля! А Цибуля!
Не зважає, що бабуля —
Сім кожухів не скидала,
Піт втирати не встигала.

Лиш вусатий Часник:
Тик-мик, тик-мик!
Що не ступить — все невлад
Та й із кола — смик назад:
— Ще на когось наступлю...
Краще люльку запалю.

1. Чи сподобався тобі вірш? Чим саме?
2. Як ти собі уявляєш ці танці? Опиши спочатку словами, а потім намалюй фарбами чи олівцями.

Спиши перших чотири рядки вірша.

Прочитай. Поміркуй над запитанням, що в заголовку.

За Дмитром Чердніченком

ЯКА СТЕЖКА НАЙКРАЩА?

Засперечалися діти, яка стежка найкраща.

— До крамнички, бо там є цукерки.

— Ні, до школи, бо там є друзі.

— Ні, до річки, бо там можна скупатись.

— Ні, в садок, бо там є груші, яблука.

— Ні-і, в поле, бо там просторо...

Аж тут і мама прийшла. Діти й питають, яка стежка найкраща.

— Додому, дітки. До рідної хати.

Відповіді до загадок і ребусів

С. 7. Дні тижня; с. 9. Годинник; с. 12. Сніжинка;
с. 14. Горобчик; с. 19. Рукавички. Зайчик; с. 21. Порося;
с. 25. Качка. Курчата; с. 28. Очі. Язик;
с. 33. Голка; с. 37. Черевики; с. 43. Соловейко;
с. 50. Кульбаба; с. 57. Березень. Берізки; с. 58. Кві-
тень; с. 69. Навесні; с. 72. Голка. Ножиці; с. 77. Хліб;
с. 81. Світлофор; с. 97. Райдуга. Дощ; с. 105. Лисиця.

З М І С Т

1	Час. Пори року	4
2	Час. Дні тижня	6
3	Час. Годинник	8
4	Час	10
5	Зимонька-снігуронька	12
6	Допомога птахам	14
7	Дикі тварини	16
8	В гостях у казки	18
9	Свійські тварини	20
10	Тварини	22
11	Свійська птиця	24
12	В гостях у казки	26
13	Людина	28
14	В гостях у казки	30
15	Одяг	32
16	Добрі справи	34
17	Взуття	36
18	Як дбаєш, так і маєш	38
19	Хороші звичаї	40
20	Поспішиш — людей насмішиш	42
21	А вже весна, а вже красна!	44
22	Птахи	46
23	Тарас Шевченко — народний поет	48
24	Сонечко	50
25	Веснянки	52
26	Ой минула вже зима	54
27	Солодкий дощ	56
28	Бережімо природу	58
29	Квіти	60
30	Великдень	62

31	Наша Батьківщина — Україна	64
32	Наш рідний Київ	66
33	Рідна земля — радість життя	68
34	Кожному мила своя сторона	70
35	У труді зростаємо	72
36	Ми допомагаємо	74
37	Звідки хліб прийшов	76
38	Хвала хлібові	78
39	Діло майстра величає	80
40	На городі	82
41	З ким дружити	84
42	Ми ввічливі, роботящі	86
43	Горе і радість	88
44	Яким бути?	90
45	Подарунки	92
46	Як Хрюша гостинець приніс	94
47	Весняний дощ	96
48—53	Повторення	98
	Відповіді до загадок і ребусів	109

Права авторів та видавничі права ДСВ «Освіта» захищені Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. (зі змінами від 11.07.2001 р.).

Друковане копіювання книги або її частини, будь-які інші контрафактні видання тягнуть за собою відповідальність згідно зі ст. 52 цього Закону.

Навчальне видання

ХОРОШКОВСЬКА Ольга Назарівна

ОХОТА Галина Іванівна

УКРАЇНСЬКА МОВА

**Підручник для 2 класу
загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням російською мовою**

ЧАСТИНА ДРУГА

2-ге видання, доопрацьоване

Затверджено Міністерством освіти і науки України

ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Редактор *Л. М. Кулинич*

Художній редактор *М. Ю. Крюченко*

Технічний редактор *Ц. Б. Федосіхіна*

Комп'ютерна верстка *Л. Г. Шимкевич, А. В. Якимця*

Коректор *Л. В. Липницька*

Формат 70×100/16. Ум. друк. арк. 9,1 + 0,33 форзац.

Обл.-вид. арк. 4,74 + 0,55 форзац. Тираж 72159 пр.

Вид. № 37263. Замовлення № 0–0914.

Набір та верстка комп'ютерного центру видавництва «Освіта»

Видавництво «Освіта», 04053, Київ, вул. Юрія Коцюбинського, 5.

Свідоцтво ДК № 27 від 31.03.2000 р.

Віддруковано з готових діапозитивів

ВАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”».

Св. ДК № 2891 від 04.07.2007 р.

61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11.